بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓް
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2023/HC-A/303
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތްތައް: މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް
- އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ފަރާތް: މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް (ދައުލަތް)
  މިނިސްޓްރީ އޮފް އެޑިއުކޭޝަން (ދައުލަތް)
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ކޯޓް އަމުރާއިމެދު ނިންމިގޮތް

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް
ފަނޑިޔާރު ޙަސަން ޝަފީޤު

ނިމުނު ތާރީޚް: 13 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1446
16 ސެޕްޓެންބަރު 2024

ހައިކޯޓުގައި ފައިސަލާ ރަޖިސްޓްރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް:

11 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1445
26 ސެޕްޓެންބަރު 2023

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- **ނަންބަރު:** 144-B14/CN/2023/01
- **ނިންމި ކޯޓު:** ސިވިލް ކޯޓު
- **ބާވަތް:** ކޯޓު އަމުރާއިމެދު ނިންމިގޮތް
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް:** 17 ޖުލައި 2023
- **ނިމުނު ތާރީޚް:** 01 އޮގަސްޓް 2023

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް

މާލެ ހައި ޕްރަހައިވްޒ ލިމިޓެޑް

މެނޭޖިންގ ޑިރެކްޓަރ އިބްރާހީމް އިސްމާއީލް، މއ. ބޯގަންވިލާ/މާލެ

އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް

މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް (ރައްދުވެރި)

މިނިސްޓްރީ އޮފް އެޑިޔުކޭޝަން (ރައްދުވެރި)

އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން:
ސްޓޭޓް އެޓަރނީ ޝާހިދް ސަލީމް
ސްޓޭޓް އެޓަރނީ އިމާން ހާނީ
ސްޓޭޓް އެޓަރނީ ޝިފްއުމާ މުޙައްމަދު ވަޙީދު
ސްޓޭޓް އެޓަރނީ ސާދިން މުޙައްމަދު ރަޝީދު

މަދަނީ – ކޯޓު އަމުރާއިމެދު ނިންމިގޮތް – ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ އެކާވީސްވަނަ ބާބު އަދި ބާވީސްވަނަ ބާބު - ކޯޓު އަމުރު - ވަގުތީ އަމުރު -ކޯޓު އަމުރު ނެރުމުގައި ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ އުސޫލުތައް- މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 265 ވަނަ މާއްދާ-

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމުގެ ރައުޔު:

ތަޢާރުފު:

1. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B14/CN/2023/01 "ކޯޓު އަމުރާއިމެދު ނިންމިގޮތް" އާ ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށްބުނެ އެ ނިންމުން، އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އެދި މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް[1]ގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބަލާފައިވާ ޤަޟިއްޔާގެ ނިޔާ އެވެ.

2. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާ ފަރާތަކީ، މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް (ދައުލަތް) އަދި މިނިސްޓްރީ އޮފް އެޑިޔުކޭޝަން (ދައުލަތް) (މީގެ ފަހުން "ދައުލަތް" ނުވަތަ "އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާ ފަރާތް" ކަމަށް ބަޔާންކުރާ ފަރާތް) އެވެ.

މައްސަލައިގައި ކަން ހިނގާފައިވާ ގޮތް:

3. މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުން މަންދު ކޮލެޖް ހިންގުމުން ގެންދިޔަ، ކުރީގެ އެމް.އީ.އެސް ހިންގި އިމާރާތާއި، އެތަންގައި ހުރި އެ ކުންފުނީގެ އުފުލޭ އަދި ނުއުފުލޭ އެންމެހައި މުދާ، އެކުންފުނީގެ ރުހުމެއް ނެތި، އަދި ޝަރީޢަތުގެ އަމުރެއް ވެސް ނެތި މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްއިން ގަދަކަމުން އަތުލައި، ނުހި ހިފަހައްޓައިފައިވާތީ، އެ އިމާރާތާއި މުދާ އަނބުރާ ހަވާލުކުރުމާއި އަދި އެކަމުގައި ޝާމިލުވި މީހުންނާމެދު ތަޙުޤީޤު ހިންގައިދިނުމަށް މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް އިން އިންޒާރުކުރުމުން އެ ތަޙުޤީޤު ހިންގުމަށް އަންގައިދިނުމަށް މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ މައްޗަށް ދަޢުވާ [illegible] ގޮތަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 40 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން، މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ދަޢުވާއެއް[2] ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅިއެވެ. އެ މައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓުގައި ރަޖިސްޓްރީކުރެވިފައިވާ އެ ކޯޓު ނަންބަރު 2259-CVC-2023 ޤަޟިއްޔާއިންނެވެ.

---

[1] ރަޖިސްޓްރީ ނަންބަރު C-0122/2010.

[2] ސިވިލް ކޯޓުގެ އިޖުރާއާތު ޤަވާޢިދުގެ ދައުލަތާ ހުށަހަޅާ ފޯމުގެ " ދަޢުވާގެ ނަމޫނާ"

4. **އެދަޢުވާގައި މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން އެދޭ ފަރުވާ ކަމަށް ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދަޢުވާ ފޯމުގައި އެދިފައިވަނީ؛**

"މިމައްސަލާ ގުޅިގެން އަންނަނިވި ކަންކަން މޯލްޑިވްސް ޓޮރިސް ސަރވިސަސްއަށް އަންގަވައި އަމުރުކޮށްދެއްވުން އެދެމެވެ. އަދި އެއަމުރުތަކަށް ތަންފީޛުކުރެއްވުމަށް މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއަރޒްއަށާއި ދައުލަތުގެ ކަމާ ގުޅުންހުރި އެންމެހައި އިދާރާތަކާއި މުއައްސަސާތަކަށް އަމުރުކޮށްދެއްވުން އެދެމެވެ.

1. މި ކުންފުނީގެ ނަމުން މޯލްޑިވްސް ޓޮރިސް ސަރވިސްއިން އެމް. ޓީ. އެސް ކުރީގެ ހިންގި އިމާރާތާއި އެތަންގައި ހުރި ކުންފުނީގެ މުދާ އަތުލައިފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 40 (ހ) އާ ޚިލާފަށް ކަމަށާއި؛
2. މޯލްޑިވްސް ޓޮރިސް ސަރވިސް އިން ހިންގި ޢަމަލުގެ ސަބަބުން ޤާނޫނު އަސާސީގެ 40 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އިން މިކުންފުންޏަށް ލިބިދީފައިވާ ޙައްޤުން މި ކުންފުނި މަޙްރޫމް ވެފައިވާ ކަމަށާއި؛
3. ޢާންމު ފެގެންވާ މަސްލަހަތަކަށް ވިޔަސް، އެއިމާރާތާއި އެތަންގައި ހުރި މުދާ، މޯލްޑިވްސް ޓޮރިސް ސަރވިސް ހިފުން ގޮތުން ދައުލަތުގެ އެއްވެސް އިދާރާއަކުން ނުގެނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 40 (ހ) ގައިވާ ގޮތުން، ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅުއްވާ ބަދަލު މިކުންފުންޏަށްދިނުމަށް ނެގިބޮޑުކަން، އޭގެ ގޮތުގައި ކަމަށާއި؛
4. އެމް. ޓީ. އެސް ކުރީގެ ހިންގި (މަންދޫ ކޮޓެޖް މިހާރުވެސް ހިންގުމަށް ގެސްޓްހައުސްއަކަށްވާ) އިމާރާތާއި އެތަންގައި ހުރި މި ކުންފުނީގެ އެންމެހައި މުދާ މި ކުންފުންޏަށް ހަވާލުކުރެއްވުމަށް އަމުރުކޮށް ދެއްވުން؛
5. މިކުންފުނީގެ ބަދަލުގެ ދަށުގައި ހުރި އިމާރާތްތަކަކާ ވަކި އެކަނިން މި ކުންފުނި ނެތް، އެތަންގައި ހުރި މިކުންފުނީގެ މުދާ ޙަރުދުތަކުގައި ޝާމިލުވި ފުރުޞަތުގައި މިނިސްޓަރ އޮފް ހޯމް އެފެއަރޒްގެ މުއައްސަސާގެ ކަމާ ޚިލާފު ކުރާ މުއައްސަސާ ތިބޭތޯ ކުރިމަގު ދެނެގަންނަ ހާލަތަކުން މޯލްޑިވްސް ޓޮރިސް ސަރވިސަސްގެ މައްޗަށް އަމުރުކޮށްދެއްވުން."

މިފަދައިންނެވެ.

5. **ބަދަލުވަރު ވަސީލަތުގެ ބޭރުން ކޯޓު އަމުރު ނެރެދެއްވުމަށް އެދި މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓުގައި އެދިފައެވެ.**[3]

---

[3] 17 ޖުލައި 2023 ތާރީޚުގައިވާ ސިވިލް ކޯޓުގެ "ކޯޓު އަމުރަށް އެދޭ ފޯމު"

6. މުދަލުން [illegible] ހުއްޓުވުމަށް މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް އާއި މިނިސްޓްރީ އޮފް އެޑިއުކޭޝަންގެ ދައްކަން އަމުރުކޮށްދިނުމަށް އެދި ސިވިލް ކޯޓުގެ [illegible] ނަންބަރު 31 ([illegible]) [illegible] [illegible] ކޯޓު އަމުރު [illegible] [illegible] [illegible] 05 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ؛

"[illegible]، އިސްވެ ދެންނެވުނު ކަންކަން އެހެން ހުރިހާއިރު،

- އެމް.އީ.އެސް [illegible] ހިންގި އިމާރާތްތަކުގައި އެ ހުރި މުދާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އިމާރާތުގެ އެއްވެސް ކަމަކަށް ބޭނުން ކުރުން ހުއްޓުވުމާއި؛
- އެ އިމާރާތާއި އެތަނުގައި ހުރި [illegible] މުދާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެއްވެސް މުޢާމަލާތެއް ނުކުރުމާއި؛
- އެ އިމާރާތާއި އެތަނުގައި ހުރި [illegible] މުދާ [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރުމާއި؛
- އެ އިމާރާތާ މުދާ ދައުލަތަށް [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅައި، [illegible] ދިވެހި ދައުލަތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ އިމާރާތާއި އެތަނުގައި ހުރި މުދާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެއްވެސް [illegible] މިނިސްޓްރީ އޮފް އެޑިއުކޭޝަނުން [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]؛
- އެ އިމާރާތް [illegible]، އިމާރާތާއި، [illegible] ހުރި މުދާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]؛

މިކަންކަން މި [illegible] ކުރުމަށް މިނިސްޓްރީ އޮފް އެޑިއުކޭޝަނާއި، މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސް އާއި ދައުލަތުގެ ކަމާބެހޭ އެންމެހައި އިދާރާތަކުގެ [illegible] [illegible]، މިކަންކަން މިގޮތުގެ [illegible] ފިޔަވަޅު ކުރަން އެއްބާރުލުން [illegible] މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސަށް އަންގައި އަމުރުކޮށްދިނުމެވެ."

މިފަދައިންނެވެ.

7. މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުން އެދުނު އަމުރު އެދިފައިވާ ގޮތަށް ނެރެދެވެން ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި، 01 އޮގަސްޓް 2023 ދުވަހު ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B14/CN/2023/01 ކޭސް އަމުރާއިމެދު ނިންމިގޮތް އެ ކޯޓުން ނިންމިއެވެ.

8. އަމުރު ނެރެދެވެން ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި އެނިންމުން ބިނާކުރި މައިގަނޑު ކަންކަމުގެ ގޮތުގައި ސިވިލް ކޯޓުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ؛

8.1 އަމުރާ ގުޅިފައިވާ ދައުވާގައި އެދިފައިވާ ފަރުވާއާއި އަމުރުން ހޯދުމަށް އެދޭ ފަރުވާގެ ނަތީޖާއަކީ އެއްނަތީޖާއެއްކަމަށް އެނގެން އޮތުން؛

8.2 މި ދައުވާ ކުރުމުގެ ކުރިން މި އަމުރުގެ މައްސަލާ ގުޅިގެން ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމުމެއް ނިންމައި އެ ޤަޟިއްޔާގައި[4] ކަނޑައަޅާފައިވާ ނިޒާމުގެ ދަށުން މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑަށް ހައްޤުތައް ސާބިތުވެފައިވާ ވުމަކީ އިންކާރުކުރެވެން ނެތް ހަޤީޤަތެއް ކަމަށާއި، ނަމަވެސް ސިވިލް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާއިން[5] ޑިސްޕިއުޓް މަރުޙަލާގައި ދެފަރާތް އެއްބަސްވެގެން ނިންމުމެއް ނިންމާފައިވާ ކަމާއި އަދި މި އަމުރާ ގުޅިފައިވާ ޤަޟިއްޔާގައި ހިމެނޭ ދައުވާއަކީ އިލްތިޒާމެއް އޮންނަ ބާވަތުގެ ހޯދުން ހުށަހެޅި މި ކޯޓުގެ އަމުރުގެ ތަރުތީބުންވެސް ދައުލަތާއި ދައުވާކުރާފަރާތާ ދެމެދު އެއްބަސްނުވާ ގިނަ ކަންތައްތަކެއް ހުރި މައްސަލައެއް ކަން އެނގޭތީ، މިމައްސަލައިގައި ރިޢާޔަތް ލިބެންޖެހޭ މައުޟޫޢީ ޙައްޤުތައް ނުވަތަ ޤާނޫނީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[4] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/111 ޤަޟިއްޔާ

[5] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1097/Cv-C/2021 ޤަޟިއްޔާ.

ވިޔަސް ކަނޑައެޅުމަކީ، މައުސޫލީ ދަޢުވާގެ ބޭނުން ކެނޑި އިތުރު ހުސް ސޫރަތަށް ކަމުގައިވުމުގެ ފުރުޞަތެއް އޮތްކަމެއްކަމަށް ޝަރީޢަތަށް ޤަބޫލުކުރުވުން؛

8.3 ބުނެވިދިޔަ ސަބަބުތަކުގެ އިތުރުން، ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/21 ޤަޟިއްޔާގައި، ފުރިހަމަ ވަންޖެހޭކަމަށް ބަޔާންޖެހޭކަމަށް ގޮތް ޝަރުޠަށް ވެސް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވެއެވެ.

9. ބުނެވިދިޔަ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B14/CN/2023/01 "ކޯޓު އަމުރާއިމެދު ނިންމިގޮތް" މާތް ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރީއެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި ހުށަހެޅި ނުކުތާތައް:

10. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B14/CN/2023/01 "ކޯޓު އަމުރާއިމެދު ނިންމިގޮތް" ނިންމާފައިވަނީ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށްބުނެ، މާތް ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ޖުމްލަ ތިން ނުކުތާއެއް އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހަޅައެވެ. އެއީ:

10.1 މައްސަލަ ނިންމުމުގައި، ސިވިލް ކޯޓުން ތަޙުޤީޤުކޮށްފައިނުވާ ހަމައެކަނި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/21 ޤަޟިއްޔާގައި ވަގުތީ އަމުރެއް ނެރުއްވުމުގައި ބަލަންޖެހޭ ކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ އުސޫލުތަކަށް ކަމަނާއި، ނަމަވެސް އެދިފައިވަނީ ވަގުތީ އަމުރަކަށް ނޫންކަމުން، އެއްބަސްވުމާ މިމައްސަލައަށް ތަޙުޤީޤުކުރުމަށް ހުރި ހަމައެއް ނެތް ކަމަށާއި، މައްސަލަ ބެލުމަށް ހަމަވާ ދުވުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާ ގުޅުވައި ޝަރީޢަތުގައި ވާހަކަ ދައްކާފައިވާ ވަޒަން ދައްނަށް ބިން ފުރަތަމަވެސް ނުކުތާއާއި އަދި؛

10.2 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/21 ޤަޟިއްޔާ މި މައްސަލައަށް ތަޠުބީޤު ކުރެވިދާނެކަމަށް ބުނިނަމަވެސް، ތަޠުބީޤުކުރުމުގައި މައްސަލައިގެ ވާޤިޢާތަކާއި،

އަމުރަށް އެދޭ ފޯމުގައި ބަޔާންވެގެންވާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވާނީ ނުބައިކޮށް، އެފޯމުގައިވާ material facts އޮޅުވާލައިގެން ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއާއި އަދި؛

10.3 އަމުރަށް އެދުން ފޯމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތް ކުރިގޮތް އެނގެން ނެތްކަމާއި، މިއީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 265 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފުވުންކަމާއި އަދި އެކުންފުނިން ހުށަހެޅި އެއްވެސް ހެއްކަކަށް ރިޢާޔަތްކުރެވިފައެއް ނެތްކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް:

11. މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި އިސްތިއުނާފު ފޯމުގައި އެދޭގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B14/CN/2023/01 ކޭސް ހުކުމާއިމެދު ނިންމިގޮތް ބާތިލްކޮށްދިނުމާއެކު އަންނަނިވި ކަންކަން ކުރުމަށް މިނިސްޓްރީ އޮފް އެޖުކޭޝަނާއި މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްއާއި ދައުލަތުގެ ކަމާބެހޭ އެންމެހައި އިދާރާތަކާއި މުއައްސަސާތަކުގެ މައްޗަށް އަމުރުކޮށް އެކަންކަން ތަންފީޛުކުރުމަށް ފުރިހަމަ އެއްބާރުލުންދީ އެހީތެރިވުމަށް މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ މައްޗަށް އަމުރުކުރެއްވުމަށެވެ.

11.1 އެމް. ޕީ. އެސް ކުރީގައި ހިންގި އިމާރާތާއި އެއިމާރާތުގައި ހުރި މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ އުފުލާ މުދާ ނުއުފުލާ އެންމެހައި މުދަލާއި، އެއިމާރާތް އެއްވެސް ކަމަކަށް ބޭނުންކުރުން ހުއްޓުވުމަށާއި،

11.2 އެ އިމާރާތާއި އެތަނުގައި ހުރި އެ ކުންފުނީގެ މުދާ ހިލެނޭ ގޮތު ތިންވަނަ ފަރާތަކާ އެއްވެސް މުޢާމަލާތެއް ނުކުރުމަށާއި،

11.3 އެ އިމާރާތާއި އެތަނުގައި ހުރި އެ ކުންފުނީގެ މުދާ އަސްބާބާ އެކުންފުންޏާ ހަވާލުކުރުމަށް ނުވަތަ އެތަކެތި އެކުންފުނިން ބޭނުން ކުރުމަށް ފަރުންވެސް ދަތިވާ އުދަނގޫވާ، ކުރަސްއެޅިދާނެފަދަ އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރުމަށާއި؛

11.4 އެއިމާރާތާއި މުދާ ދައުލަތަށް ނަގާފައިވަނީ ޢާންމުވެގެންވާ މަންފާއަކަށް ކަމަށް ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅައި، އެކަމަށް ދިވެހި ދައުލަތުން ގާލް ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑަށް ދޭންޖެހޭކަމަށް ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާ ބަދަލެއް، ނުވަތަ ދެފަރާތް ދެމެދުގައި އެއްބަސްވާ ބަދަލެއް ގާލް ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑަށް ދީ ހަވާލުކޮށްފައިނުވާތީ، އެއިމާރާތާއި އެތަނުގައި ހުރި ގާލް ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުގެ އެއްވެސް މުދަލެއް މިނިސްޓްރީ އޮފް އެޑިއުކޭޝަނުން، ނުވަތަ ދައުލަތުގެ އެހެން އިދާރާއަކުން ވިޔަސް ބޭނުންކޮށްގެން ނުވާނެކަމަށާއި؛

11.5 އެ އިމާރާތް ބަންދުކޮށް، އެ އިމާރާތާއި، އެތަނުގައި ހުރި ގާލް ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުގެ އުފުލޭ އަދި ނުއުފުލޭ އެންމެހައި މުދާ ކޯޓުގެ ބެލުމުގެ ދަށަށް ގެނައުމަށް ކަނޑައަޅުމަށް؛

ދައުލަތުން ހުށަހެޅި އިޖުރާއީ އިޢުތިރާޟު:

12. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B14/CN/2023/01 ކޯޓު އަމުރާއި ގުޅޭ ނިންމިގޮތް އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ގާލް ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި އިސްތިއުނާފަކީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[6]ގެ 421 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދަ ޝަރީޢަތުގެ ނިޒާމު ނަހަމަގޮތުގައި ބޭނުންކުރުމުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފެއް ކަމަށާއި އަދި މިއިސްތިއުނާފަކީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 285 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފެއްކަމަށް ފާހަގަކޮށް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[7]ގެ 287 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ (2) ވަނަ ނަންބަރުގެ (i) އަދި (ii) ގެ ދަށުން، ދައުލަތުން އިޖުރާއީ އިޢުތިރާޟެއް ހުށަހެޅީއެވެ. އެ އިޖުރާއީ އިޢުތިރާޟު ބަލައިގަންނަންޖެހޭ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް މިޤަޟިއްޔާއާ ގުޅިގެން 26 ނޮވެމްބަރު 2023 ނިންމި އިޖުރާއީ އިޢުތިރާޟާ ގުޅިގެން ނިންމުމުގައި ކަނޑައަޅައި އިސްތިއުނާފު ޖަވާބު ހުށަހެޅުމަށް ދައުލަތަށް އަންގަވައިފައެވެ.

---

[6] ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021

[7] ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021

އިސްތިޢުނާފީ ނުކުތާތަކާ ގުޅޭގޮތުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދެއްކި ވާހަކަތަކުގެ ޚުލާޞާ:

13. އިސްތިޢުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާއާ ގުޅިގެން މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ދެއްކި ވާހަކަތަކުގައި މައިގަނޑު ބުނެފައިވަނީ؛

13.1 މިމައްސަލައިގައި އެކުންފުނިން ދަށުކޯޓުގައި އެދިފައިވަނީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 235 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ކޯޓު އަމުރަކަށް ކަމަށެވެ. ސިވިލް ކޯޓުގައި އެފަރާތުން ހޯދަން އަމުރަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 40 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އިން އެކުންފުނިތަކަށް ލިބޭ ޙައްޤެއް، ޤާނޫނުއަސާސީއާ ޚިލާފަށް ފުރުޞަތު ނުދެވިގެންދާތީއާއި، އަދި ކުރުގެ މަތީގައި ޤާނޫނުއަސާސީއާ ޚިލާފަށް ބިރުދީ އަދި ޤާނޫނުއަސާސީއާ ޚިލާފަށް ބަންދުކުރަމުންދާތީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 43 ވަނަ މާއްދާ އަދި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 144 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަދި (ނ) ގެ ދަށުން ކޯޓުން އެދުން އަމުރެއް ކަމަށެވެ. މިއީ ދާއިމީ އަމުރެއް ކަމަށެވެ.

13.2 މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި "ކޯޓު އަމުރު" އަދި "ވަގުތީ އަމުރު" ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ މުޅިން ތަފާތު ދެ ބާބުގައި ކަމަށާއި، ވަގުތީ އަމުރަކީ، ކޯޓުން ބަލަމުން ގެންދާ މައްސަލައެއް ބަލާ ނިމެންދެން، އިތުރު ގެއްލުންތަކެއް ކުރިމަތިވުމުން ނުދިނުމަށް ދެވޭ ވަގުތީ ފަރުވާއެއްކަމާއި، އެއާ ހިމާޔަތް ކޯޓު އަމުރަކީ ޤާނޫނީ ހިނގަމުންދާ ކަމެއް އެއްޗެހީގެ ބަދަލުގައި ނުވަތަ ދަރަނި އަދާކުރުމަށް ބަހައްޓަންޖެހޭ، އެކަމުގެ ކުރިން އަނބުރާ ބަދަލުކުރުމަށް ވަސީލަތެއް ކަމަށެވެ.

13.3 ކޯޓު އަމުރަކަށް އެދިފައިވާ ނަމަވެސް، ސިވިލް ކޯޓުން ގޮތް ނިންމުމުގައި ބަލާފައި ތަޢާރަފުކޮށްފައިވާ ވަގުތީ އަމުރުތަކާ ގުޅޭ ގޮތް ނިންމުމުގައި ކޯޓުތަކުން ރިޢާޔަތްކުރަންވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/21 ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކަށް ކަމަށެވެ. އެހެންނަމަވެސް، އެކުންފުނިން ސިވިލްކޯޓުގައި ވާހަކަ

ދައްކާފައި ވެސް ނުވާކަމަށާއި، މިމައްސަލައަށް ބެލުމުން ޤަޟިއްޔާ ތަބުޠީލު ކުރުމުގެ ހަމައެއް ނެތްކަމަށެވެ.

14. އަދި އިސްތިއުނާފު ދެވަނަ ނުކުތާގައި މައިގަނޑު ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/21 ޤަޟިއްޔާ ތަޤްރީރު ކޮށްފައިވާގޮތާ ޚިލާފަށް ނޫންކަމަށެވެ.

14.1 އުޞޫލުން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި، ކޯޓު އަމުރުގައި އެދިފައިވާ ފަރުވާއާއި، މައްސޫލީ ދަޢުވާގައި އެދިފައިވާނީ އެއްފަރުވާ އަކަށްވާތީ އެއަށްވުރެ ނުހުށަހެޅުނުކަން ކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވީނަމަވެސް އެއީ ހަޤީޤީގޮތެއް ނޫންކަމަށާއި، މައްސޫލީ ދަޢުވާގައި އެދިފައިވާނީ އިމާރާތާއި މުދާ އެ ކޮންފުންޏަކަށް އަނބުރާ އިއާދަކޮށްދިނުމަށާއި އަދި އުކާލުމަށް މިހާރުގެ މައްޗަށް ބަޔާންވެ ހިންގަން އަމުރުކޮށް ދިނުމަށް ކަމަށެވެ. ކޯޓު އަމުރުގައި އެދިފައިވާނީ ދައްކަވަމުން އެކުރާ ބަދަލު ދިނުމުގެ ނަމުގައި ބޭނުންކުރުން ހުއްޓުވުމަށް ކަމަށާއި މުދާ އަނބުރާ ހޯދުމަށް ނޫންކަމަށެވެ.

14.2 ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި ސިވިލް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާއަކާ ޙަވާލާދީ އެޤަޟިއްޔާގެ އެއްވެސް ތަފުސީލެއް ނެތި ޤާނޫނީ މަބުދައެއް ކަމުގައި ބަލައިގެން ނިންމާފައިވާ ބާރުވެރިކަމެއް ކަމަށާއި، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1097/Cv-C/2021 ޤަޟިއްޔާއަކީ އިމާރާތް އަނބުރާ ހޯދުމަށްދީފައިވާ، ނުވަތަ މުދަލާއި ގުޅުމުގެ ބަދަލު ދީ ނިމިދިން ކޮންފުންޏަކަށް ލިބުމުންދާ ސީދާ ގެއްލުން mitigate ކޮށް، އިތުރު ގެއްލުން ކުޑަކުރުމަށް ހުރަހެޅި ދަޢުވާއަކަށް ދަޢުވާކުރުން އެއްބަސްވެގެން ނިންމި ދަޢުވާއެއް ކަމަށާއި، ސިވިލް ކޯޓުގެ އެޤަޟިއްޔާއާ މި އަމުރާ ހުރި ގުޅުމެއް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާކަމަށެވެ.

14.3 އަމުރަށް އެދޭ ފަރާތުގެ ސިފަތް މިމައްސަލައިގެ އޮތްތޯއާއި އިޢާދަ ނުކުރެވޭ ގެއްލުމެއް ލިބޭނެތޯ ބަލަންޖެހޭ ކަމަށް ފާހަގަކުރި ނަމަވެސް އެކަންކަމާމެދު ގޮތެއް ކަނޑައަޅާފައި ނުވާކަމަށެވެ.

15. އިސްތިއުނާފާ ތިންވަނަ ނުކުތާގައި، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 265 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ސިވިލް ކޭސް އަމުރާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމުގައި، އަމުރަށް އެދޭ ފަރާތުގައި ބަލާފައިވާ އަންނަނިވި ކަންކަމަށް ގޮތް ނިންމާފައި ނުވާ ކަމަށެވެ.

15.1 ޤާނޫނުއަސާސީގެ 230 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ޓްރެސްޕާސްކުރުމުގެ މައްސަލަ ހުށަހެޅުމަކަށް ގެނައުން؛

15.2 Proprietary Estoppel ގެ ދަށުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ނުކުތާތައް؛

15.3 ޤާނޫނުއަސާސީގެ 20 ވަނަ މާއްދާ އިން ލިބޭ ރައްކާތެރިކަމާބެހޭ ނުކުތާ؛

15.4 ޤާނޫނުއަސާސީގެ 43 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ނުކުތާ؛

15.5 ޤާނޫނުއަސާސީގެ 144 ވަނަ މާއްދާއާ ގުޅިގެން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާ؛

15.6 މައްސަލައާ ގުޅިގެން އެފަރާތުން ހުށަހެޅި އެއްވެސް ހެއްކަކަށް ރިޢާޔަތްކުރި ގޮތެއް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުން އެނގެން ނެތްކަމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފު ނުކުތާތަކާ ގުޅޭގޮތުން އިސްތިއުނާފުކުރެއްވި ފަރާތުން ދެއްކި ވާހަކަތަކުގެ ޚުލާޞާ:

16. އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ކޯޓު އަމުރެއް ގޮތުގައި ނެރެދިނުމަށް ސިވިލް ކޯޓުގައި އެދިފައިވަނީ "މުދަލުން ތަސައްރަފުވުމުން ހުއްޓުވުމުގެ" އަމުރަކަށް ކަމަށާއި، މިއީ ކޯޓު އަމުރެއް ހުށަހެޅުމުގެ ކުރިއަށްދޭ ބާވަތުގެ ކަމެއްކަމަށް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާ ކަމަށާއި، ކޯޓުގެ ކޯޓުގެ މައްސަލައެއް "ކޯޓުއަމުރަށް އެދޭ ފޯމު" ނަ ހުށަހަޅާފައިވާ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ޖަދުވަލުގައިވާ ފޯމުން ކޯޓު އަމުރުގެ ދަށުން އެދިފައިވާ ބާވަތްތަކުގެ އަމުރުތަކުގެ ޤާނޫނުގައި ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާތީ، ކޯޓު އަމުރު

ޤާނޫނުގައި ދީފައިވާ މާނަކުރުމުންވެސް އެނގެން އޮތީ، މިމައްސަލައަކީ އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހަޅައިގެން ކާމިޔާބު ކުރެވޭނެ ކަމުގެ އެކަށީގެންވާ ފުރުޞަތެއް އޮތް ޤާނޫނީ ބަހުސެއް އޮތް މައްސަލައެއް ނޫންކަމަށެވެ.

17. އަދި މިމައްސަލައިގައި ހުށަހެޅިފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގެ ތެރޭގައި އިސްތިއުނާފީ އޮށިގަނޑު ބިނާކުރާ ވަރުގެ ނުކުތާއެއް ހުށަހަޅާފައިވާ ނުވާކަމަށެވެ. އެގޮތުން އަންނަނިވި ކަންކަން ތަރުތީބުން ފާހަގަކޮށްލައިފައެވެ.

17.1 އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާގައި، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި ބަލާފައިވަނީ މިމައްސަލައަށް ތަޠުބީޤު ނުކުރެވޭނެ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކެއް ކަމަށް ބަޔާންކުރުމުގެ އިތުރުން، އެކަމުގެ ސަބަބުން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމަށް ބަދަލު އަންނަނީ ކިހިނެއްކަން ނުވަތަ އެފަރާތުން އެދުނު ކޯޓު އަމުރު ނެރުއްވުމުން ކޮން ހަމައަކަށްކަން މާލީ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ބުނެދީފައިނުވާ ކަމަށާއި؛

17.2 އަދި އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/21 ޤަޟިއްޔާގައި ވަގުތީ އަމުރެއް ނެރުއްވިނަމަ ގެއްލުމެއް ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކާއި މިމައްސަލައަށް ތަޠުބީޤު ނުކުރެވޭނެ ކަމަށް ބުނެ ވަކާލާތު ކުރުމަށްފަހު، ދެވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއެއްގެ ގޮތުގައި ހަމަ އެޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލު ދުރުކޮށްގެން މިމައްސަލައަށް ތަޠުބީޤުކުރައްވައިފައިވަނީ ޢަދުލުވެރި ނޫން ކަމަށް ބުނެ ވަކާލާތު [illegible] [illegible] ނޫންކަމަށްވާތީ، އަދި އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާއާ ދެވަނަ ނުކުތާ ގުޅިފައިވާ ކަމަށެވެ. އަދި ދެވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާގައިވެސް އެދިފައިވާ ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމުގެ ސަބަބުން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމަށް ބަދަލު އަންނަނީ ކިހިނެއްކަން، ނުވަތަ އެފަރާތުން އެދުނު ކޯޓު އަމުރު ނެރުއްވުމުން ކޮން ހަމައަކަށްކަން މާލީ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ބުނެދީފައި ނުވާކަމަށާއި؛

17.3 އިސްތިއުނާފީ ތިންވަނަ ނުކުތާގައި ފާހަގަކުރި ކަންކަމާއި ގެއްލުމެއް ގޮތުން ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް ސިވިލް ކޯޓުގައި އަމުރެއް އެދުން ފޯމުގެ 5 ވަނަ ނަންބަރު (ކޯޓު އަމުރު

އޮންނަވީ ގޮތް) ގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ވަކިވަކިން ހުރިފައި ނުވާ ކަމަށާއި، އަދި މިނުކުތާގެ ސަބަބުންވެސް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމަށް ބަދަލު އަންނަންޖެހޭ ގޮތެއް ނުވަތަ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދޭފަދަ އަމުރެއް ނެރެދެއްވުމަށް ފަދަ ސަބަބެއް ބަޔާންކޮށްދެވިފައި ނުވާކަމަށެވެ.

18. އެހެންކަމުން، މިމައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅުއްވާފައިވާ ނުކުތާތަކަކީ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުން ބަދަލުވެގެންދާފަދަ ޤާނޫނީ ބަހުސެއް އާގައި ނުހިމެނޭ އަދި އިސްތިއުނާފީ އޮތޭގަނޑު ނުކުތާތަކެއް ކަމަށް ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅައިދެނީއެވެ.

19. އަދި އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކާ ގުޅިގެން މައުޟޫޢީ ގޮތުން އަންނަނިވި ކަންކަން ތަފްޞީލުން ފާހަގަކޮށްލަމެވެ.

19.1 އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާއާ ގުޅިގެން މައިގަނޑު ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ، [illegible] [illegible] އަމުރަކީ ހިނގަމުންދާ މައްސަލައަކާ ގުޅިގެން އެޤަޟިއްޔާގައި ގޮތެއް ކަނޑައަޅައި ދިނުމުގެ ކުރިން ނެރެދޭން އުޅޭ އަމުރެއް ކަމަށްވުމާއި، އެއަމުރަކީ ވެސް ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމުގައި ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/21 ޤަޟިއްޔާގެ ވަގުތީ ފަރުވާއާ ގުޅޭ އުޞޫލުތައް ތަޠުބީޤުކޮށްފައިވާތީ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އަމުރަށް އުނދަގޫ ކަންކަމަކީ އާގޮތުގައި ޚިލާފަށް، މައުޟޫޢީ މައްސަލައާ ގުޅުވައި އެދިފައިވާ ވަގުތީ ފަރުވާތަކެއް ކަމުގައި ވާތީކަމަށެވެ.

19.2 އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވާ ފަދަ ކޯޓު އަމުރެއް ނެރެދިނުމުގައި ޝަރީޢަތުން ދިރާސާކޮށްދޭންޖެހޭނެ ވަކި ކަންތައްތަކެއް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާކަމަށެވެ. މިފަދަގޮތުގައި ކޯޓު އަމުރުތައް ނިންމުމުގައި ގޮތުން ވަކި އުޞޫލުތަކަކަށް ދިރާސާކޮށްދެވިދާނެ އަމުރަކަށް އެދޭ ކަންކަމުގެ ޒާތާއި ބަލައި ފަސޭހައިން ދިރިގެންވާ އިޖުރާއަތެއްކަމަށެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އަމުރަކަށް އެދިފައިވާ ކަންކަމަކީ މައުޟޫޢީ މައްސަލައާ ގުޅުވައި އެދިފައިވާ ވަގުތީ ފަރުވާތަކެއް ކަމުގައި އެކަންކަމާމެދު ގޮތެއް

ނިންމުމުގައި ސިވިލް ކޯޓުން އިޖުތިހާދުކޮށްފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/21 ދަޢުވާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުޞޫލުތަކަކީ އެފަދަ ފަރުވާތަކާ ގުޅޭގޮތުން ނިންމާ ނިންމުމެއް ބިނާކުރުމަށް ރަނގަޅުނޫން އުޞޫލުތަކެއްކަން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބަޔާންކޮށް ދެވިފައި ނުވާކަމަށެވެ.

19.3 އިސްތިއުނާފީ ދެވަނަ ނުކުތާއާ ގުޅިގެން މައިގަނޑު ވާހަކަކޮށްފައިވަނީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި ކޯޓު އަމުރަން އުޅުއްވާ ދަޢުވާއާގެ ދެފަރާތުން ކުރިން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/111 ދަޢުވާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ނިޔާގެ ދަށުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ޙައްޤުވެ (ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ހޯދުމުގެ ދަޢުވާ ކުރުމުގެ ޙައްޤު) ސާބިތުވެފައިވާ ކަމަށާއި، އެ ޤަޟިއްޔާއާ ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ހޯދުމަށް ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ނަންބަރު 1097/Cv-C/2021 ޤަޟިއްޔާއިން ޖެސްޓިސް ދެފަރާތުން މުޢާހަދާގައި އެއްބަސްވެގެން ނިންމުމެއް ނިންމާފައިވާތީ، ސިވިލް ކޯޓުން އެކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވާ ކަމަށާއި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް މަރުޙޫމް ބަކުރު އަޙްމަދުގެ އިބްރާހީމް ފާރުކް ބަޝީރުގެ ތަރިކައިން ލިބެންޖެހޭ ބައި ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ގޮތަށް ދެއްކުމަށް ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވީ ކޯޓުއަމުރު ދޭ ފަސްއަހަރުގައި ހިމެނޭ މަރުޙޫމް ދަރިފުޅާއި ހަމަހަމަ ނުވާކަމުން މަރުޙޫމްގެ ހުކުމްކޮށްފައިވާ އިޖުތިހާދުގެ އަސްލު ބާވަތުގެ ޙުކުމް ހަމަޖެހި އަދި ކޯޓު އަމުރުގެ ތަންފީޒުކުރުމުގައި ދަރުމަތާ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާ ދުވަސް އެއްބަސް ނުވާ ދިނަ ކަންތައްތަކެއް ހުރި މައްސަލަޔާއި ކަމުގައިވާތީ އަސްފަސްބަސްކުރެވިފައިވާ ކަމަށާއި، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް މަރުޙޫމް ބަކުރު އަޙްމަދުގެ އިބްރާހީމް ފާރުކް ބަޝީރުގެ ތަރިކައިން ލިބެންޖެހޭ ބައި ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ނިންމާފައިވާ ކޯޓުއަމުރު ދޭ ފަސްއަހަރުގައި ހިމެނޭ ޤަވާއިދާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ނުވަތަ ހުކުމްކޮށްފައިވާ އިޖުތިހާދުގެ ޤާނޫނީ ނުކުތާގެ ގޮތުން ކަމަށް، އެ ނިންމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު

2012/SC-A/21 ޤަޟިއްޔާގައި ދައުސޫރީ ބައެއް ޤާއިމުވެގެންވޭތޯ ބެލުމާ ގުޅޭ ގޮތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލާ ޚިލާފު ނޫންކަމަށެވެ.

19.4 އިސްތިއުނާފުގެ ތިން ވަނަ ނުކުތާއާ ގުޅިގެން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 265 ވަނަ މާއްދާގައި ވަކިވަކިން ގޮތް ކަނޑައަޅަންވާނެ ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، ދައުވާކުރާ ފަރާތުން ނުވަތަ އަމުރަށް އެދޭ ފަރާތުން ކޮޅަށް ހުށަހަޅާ ޝަރީޢަތުގައި މައްސަލަ ނިންމައިދިނުމަށް އެދި ގޮތުގައި ނުވަތަ އަމުރު ނެރެދިނުމަށް އެދި ގޮތުގައި ބަޔާންކުރާ، ގޮތަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދޭ ކަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން ކަމާއި، އެ މާއްދާގެ މަޤްޞަދު ދައުވާގެ ތަފްސީލުގައި ބަޔާންކުރާ ހުރިހާ ވާހަކަތަކަށް ނުވަތަ ކޮންމެ ނުކުތާއަކަށް ނިންމުމެއް އޮތުން ލާޒިމުކުރާ ނޫންކަމުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 20 ވަނަ މާއްދާއާއި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 40 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާއާ ގުޅުވައިގެން ކޯޓު އަމުރަށް އެދުން ފުރިހަމަކޮށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން ވަކިވަކިން ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެ ފޯމުގެ 5 ވަނަ ނަންބަރު (ކޯޓު އަމުރު އަންނަނިވި ގޮތް) ގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދިފައި ނުވާކަމުގައި، ސިވިލް ކޯޓުން ކޯޓު އަމުރާއެކު ގޮތެއް ކަނޑައަޅާފައިވަނީ " ކޯޓު އަމުރު އަންނަނިވި ގޮތް" ކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ކޯޓު އަމުރަށް އެދުން ފުރިހަމަކޮށްފައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމާ ގުޅޭ ގޮތުން ކަމަށެވެ.

އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް:

20. ދައުލަތުން އެދިފައިވަނީ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B14/CN/2023/01 "ކޯޓު އަމުރެއްގެ ނިންމުން" ބާޠިލުކޮށްދިނުމަށާއި އަދި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދިފައިވާފަދަ ކޯޓު އަމުރެއް ނެރެދިނުމަށް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމައެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށެވެ.

ޝަރީޢަތަށް ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން:

21. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B14/CN/2023/01 "ކޯޓު އަމުރާއިލުތު ނިންމިގޮތް" އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް އެދި މާލް ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކާއި، އެ ނުކުތާތަކާއި ގުޅިގެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދައްކަވާފައިވާ ވާހަކަތަކާއި، މައްސަލައާއި ގުޅުންހުރި އެންމެހައި ލިޔުންތަކަށް ބަލާއިރު އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ޝަރީޢަތަށް ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

22. އިސްތިއުނާފުކުރާ މާލް ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ 2 (ދޭއް) ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަސްސާބިޤު ހިމެނޭ (އަސްބްރޭހިރާ) ވ. އެންޓި ކަރަޕްޝަން ކޮމިޝަން[8] ޤަޟިއްޔާގައި ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމާ ގުޅޭގޮތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކާ ގުޅޭ ގޮތުންނެވެ.

23. އެގޮތުން، ނަސްސާބިޤު ޤަޟިއްޔާ ބަޔާންކުރި އިސްތިއުނާފީ ފުރަތަމަ ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ، ބަޔާންކުރި ޤަޟިއްޔާގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކަށް، ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުގައި ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ ކަންކަން ކަމަށެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރާ މާލް ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ދަށު ކޯޓުގައި އެދިފައިވަނީ ވަގުތީ އަމުރެއް ނެރުމަށް އެދި ނޫންކަމާއި، މާލް ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ، ކޯޓު އަމުރެއް ނެރެދިނުމަށް ކަމަށް ވިދާޅުވެ، ނަސްސާބިޤު ޤަޟިއްޔާގައި ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމާގުޅޭ ގޮތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތައް މި މައްސަލައަށް ތަތުބީޤު ނުކުރެވޭނެ ކަމަށެވެ.

ކޯޓު އަމުރު:

24. “ކޯޓު އަމުރު” އާގުޅޭ އުސޫލުތައް ބައްޓަންކޮށްފައިވަނީ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[9]ގެ އެކާވީސްވަނަ ބާބުގައެވެ. ނަމަވެސް، އެ ބާބުގައި “ކޯޓު އަމުރު” ގެ ތަޢުރީފެއް އަދި ޝަރަހައެއް ވެސް ދީފައި ނުވެއެވެ. “ކޯޓު އަމުރު” ގެ މާނަ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 429 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބައްޓަންކޮށްފައިވަނީ

---

[8] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/21 ޤަޟިއްޔާ

[9] ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021

އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ. " “ކޯޓު އަމުރު” ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ކޯޓު އަމުރެއް ހޯދައިގެން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ކުރުމަށް މި ޤާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ފަނޑިޔާރަކު ދޫކުރާ ހުއްދަތަކަށެވެ. ނުވަތަ ފަނޑިޔާރަކު ކުރާ އަމުރަކަށެވެ."

25. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 429 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި “ކޯޓު އަމުރު” މާނަ ކޮށްފައިވާގޮތަށް، އެއްވެސް އުނިއިތުރެއް ނެތި ހަމަ އެ މާނަކުރުން، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 213 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި “ކޯޓު އަމުރު” ގެ މާނައިގެ ގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

26. ސިވިލް ކޯޓުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤަވާޢިދުގެ 110 ވަނަ މާއްދާގެ އަރިމަތި ސުރުޚީގައި ކޯޓު އަމުރު ބަޔާންކޮށް، އެ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، ދަޢުވާއެއް ނުވަތަ މައްސަލައެއް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުގެ ކުރިން ނުވަތަ ކޯޓުގައި ހިނގަމުންދާ މައްސަލައަކާ ގުޅިގެން ނުވަތަ ދަޢުވާއަކާ ގުޅިގެން، ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021 (މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ އެކާވީސް ވަނަ ބާބުގެ ދަށުން ކޯޓު އަމުރަކަށް އެދި ހުށަހެޅިދާނެކަމަށެވެ.

ވަގުތީ އަމުރު:

27. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދެވަނަ ބާބުގައި އެ ޤާނޫނުގައި ބޭނުންކޮށްފައިވާ ބައެއް މަފްހޫމުތަކުގެ މާނަ ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 23 ވަނަ މާއްދާގައި “ވަގުތީ އަމުރު” ގެ މާނަ ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ. " “ވަގުތީ އަމުރު” ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، މަދަނީ މައްސަލައެއް ބެލުމުގެ އިޚްތިޞާޞް ލިބިގެންވާ ކޯޓެއްގައި ބަލަމުންދާ މައްސަލައަކާ ގުޅިގެން، ނުވަތަ އެފަދަ ކޯޓަކަށް ހުށަހެޅިދާނެ މައްސަލައަކާ ގުޅިގެން، ރައްކާތެރިކަމުގެ ވަގުތީ ފިޔަވަޅެއް އަޅައިދިނުމަށް އެދި މައްސަލައިގެ ޚަސްމަކު ނުވަތަ މައްސަލައިގައި މަސްލަހަތު އޮތް އެހެން ފަރާތަކުން ކޯޓުގައި އެދޭ ބާވަތުގައި ކޯޓުން ދޭ ވަގުތީ އަމުރަކަށެވެ."

28. "ވަގުތީ އަމުރު" އާގުޅޭ އުސޫލުތައް ބަޔާންކޮށްދެއްވަނީ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ބާވީސްވަނަ ބާބުގައެވެ. މި ބާބުގެ ބޭނުމަށްޓަކައި "ވަގުތީ އަމުރު" އަކީ ކޮބައިކަން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 242 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްދީފައެވެ."

29. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 242 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި "ވަގުތީ އަމުރު" އަކީ ކޮބައިކަން ބަޔާންކޮށްދެއްވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ. "މި ބާބުގެ ބޭނުމަށްޓަކައި "ވަގުތީ އަމުރު" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ދައުވާއެއްގައި ކޯޓުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅުއްވުމުގެ ކުރިން ވަގުތީ ފަރުވާއެއް ހޯދައިދިނުމުގެ ގޮތުން ނުވަތަ ވަގުތީ ރައްކާތެރިކަމެއް ހޯދައިދިނުމުގެ ގޮތުން ކޯޓުން ނެރޭ ވަގުތީ ފަރުވާގެ އަމުރަށެވެ."

30. "ކޯޓު އަމުރު" އާއި އެއްފަދައިން "ވަގުތީ އަމުރު" އަކީވެސް، ދައުވާއާއި ނުވަތަ މައްސަލައާއި ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުގެ ކުރިން ނުވަތަ ކޯޓުގައި ހިނގަމުންދާ މައްސަލައަކާ ގުޅިގެން ނުވަތަ ދައުވާއަކާ ގުޅިގެން، ނެރެދިނުމަށް އެދިވިދާނެ ފަދަ އަމުރެއްކަން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 23 ވަނަ މާއްދާއާއި 243 ވަނަ މާއްދާއިން އެނގެއެވެ.

31. ކޯޓު އަމުރާ ގުޅޭ އުސޫލުތައް ބަޔާންކޮށްދެއްވާ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ އެގާވީސް ވަނަ ބާބުގައި، ކޯޓު އަމުރުގެ ގޮތުގައި ނެރެވޭނެ އަމުރުތަކާގުޅޭ އިތުރު ތަފްސީލުތަކެއް ބަޔާންކޮށްދީފައިވެއެވެ. އެއާޚިލާފަށް އެ ޤާނޫނުގެ އެ ބާބުގައި ކޯޓު އަމުރަށް އެދުންތަކަށް އެކި ބާވަތްތަކާއި އަދި ކޯޓުން ނެރެވިދާނެ ބައެއް ބާވަތްތަކުގެ ކޯޓު އަމުރުގެ ވާހަކަ ބަޔާންކޮށްދެއްވައެވެ.

32. ނަމަވެސް، ވަގުތީ އަމުރާގުޅޭ އުސޫލުތައް ބަޔާންކޮށްދެއްވާ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ބާވީސް ވަނަ ބާބުގައި، ވަގުތީ އަމުރުގެ ގޮތުގައި ކޯޓުން ނެރެދެވިދާނެ އަމުރުގެ ބާވަތްތަކާއި، ވަގުތީ އަމުރަށް އެދެވޭނެ ވަގުތާއި، އަދި ވަގުތީ އަމުރަށް އެދޭނެ ގޮތުގެ އިޖުރާތު، ވަގުތީ އަމުރާގުޅޭ ގިނަ އުސޫލުތަކެއް ބަޔާންކޮށްދީފައެވެ.

33. "ކޯޓު އަމުރު" އާއި އަދި "ވަގުތީ އަމުރު" ނެރުމާ ގުޅޭގޮތުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ އުސޫލުތަކަށް ބަލާއިރު، ކޯޓު އަމުރާއި އަދި ވަގުތީ އަމުރަކީވެސް ވަކިކަމެއް ކުރުމަށް ނުވަތަ ވަކި ކަމެއް ނުކުރުމަށް އަންގައި ކޯޓުން ނެރޭ އަމުރެއްކަމާއި، މިފަދަ އަމުރެއް، މައްސަލައެއް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުގެ ކުރިންނާއި އަދި މައްސަލަ ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމަށް ފަހުގައިވެސް ނެރެވިދާނެކަން އެނގެއެވެ.

ނެކްސްބިޒް ދަޢުވާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތައް ތަޠްބީޤުކުރުން:

34. ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމުގައި ބަލަންޖެހޭ އާންމު ޝަރުޠުތަކެއްގެ ގޮތުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނެކްސްބިޒް ލިމިޓެޑް (އޮސްޓްރޭލިއާ) ވ. އެންޓި ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަން[10] ދަޢުވާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ޝަރުޠުތަކަކީ:

34.1 ވަގުތީ އަމުރަށް އެދޭ ފަރާތަށް، ޤާނޫނީ ގޮތުން ހިމާޔަތް ލިބެންޖެހޭ މައުޟޫޢީ ޙައްޤެއް ނުވަތަ ޤާނޫނީ މަރުކަޒެއް އޮތުމުގެ އިޙްތިމާލު ގަވީކަން ބޮޑުގޮތެއްގައި ޤާއިމުވެގެންވުން؛

34.2 ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމަކާ ނުލައި އަސްލު މައުޟޫޢީ ދަޢުވާ ލަސްވެގެން ހިނގައްޖެނަމަ، ކުރިމަތިވާނެ ނުރައްކަލެއް އޮތުން؛ އަދި

34.3 ވަގުތީ އަމުރަށް އެދޭ ފަރާތަކީ އެފަދަ އަމުރަކަށް އެދުމުގެ "ސިފަތު" ނުވަތަ ޙައިޘިއްޔަތު ޤާނޫނީ ގޮތުން ލިބިފައިވާ ފަރާތެއްކަމުގައިވުން ކަށަވަރުވުން އޮތުމެވެ.

35. ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމާ ގުޅޭގޮތުން، ނެކްސްބިޒް ދަޢުވާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ޝަރުޠުތަކަށް ބަލާއިރު، އެ ޝަރުޠުތަކަކީ، ކޯޓު އަމުރު ނެރުމުގައިވެސް ކޯޓުން ދިރާސާކުރަންޖެހޭ ޝަރުޠުތަކެވެ. އެކަން ނެކްސްބިޒް ދަޢުވާގެ އަސްލަށް ބަލާލުމުންވެސް އެނގެއެވެ.

36. އެގޮތުން، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނެކްސްބިޒް ލިމިޓެޑް (އޮސްޓްރޭލިއާ) ވ. އެންޓި ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަން[11] ޤަޟިއްޔާއަށް ބަލާއިރު އެ ޤަޟިއްޔާއަކީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު

---

[10] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/21 ޤަޟިއްޔާ

[11] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/21 ޤަޟިއްޔާ

(OTHR)95-B2/94/2012/1 ކޯޓު އަމުރުއަކީ، ޤާނޫނީ އަދި ޝަރުޢީ އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފު އަމުރެއް ކަމަށް ބުނެ، އެ ކޯޓު އަމުރު ބާޠިލު ކޮށްދިނުމަށް އެދި ނެކްސްޓިޑް ލިމިޓެޑް (އޮސްޓްރޭލިއާ) ގެ ފަރާތުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި އިލްތިމާސްކުރުމުން ބެލުނު މައްސަލައެކެވެ.

37. ނެކްސްޓިޑް ލިމިޓެޑް، ބުނެވިދިޔަ ހައިކޯޓުގެ ކޯޓު އަމުރު ބާޠިލުކޮށް، އެގޮތަށް އަމުރުތައް ނެރުމުގައި ބަލަންޖެހޭ ޝަރުޠުތަކުގެ ގޮތުގައި އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ޝަރުޠުތައް ހަމަޖެހިފައެވެ.

38. އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައި މިވާ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B14/CN/2023/01 "ކޯޓު އަމުރާއިމެދު ނިންމިގޮތް" އަށް ބަލާއިރު މި އަމުރަކީ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ދާލު ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދަޢުވާއަކާ ގުޅިގެން[12] ކޯޓުން ނެރުއްވުމަށް އެދުނު އަމުރަކާ ގުޅިގެން ކޯޓުން ނިންމި ނިންމުމެކެވެ.

39. އިސްތިއުނާފުކުރާ ދާލު ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ދަޢުވާގެ އަސާސް ބިނާކޮށްފައިވަނީ، ދާލު ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުން ވަކިން ކޯޓަކަށް ދަޢުވާކުރާ ދުވަހު، ކޮމެޓް އެމް.އީ.އެސް ހިންގި އިމާރާތްތަކުގައި ހުރި އެ ކުންފުނީގެ އުފުލޭ އަދި ނުއުފުލޭ މުދަލާއި ގުޅޭ މައްސަލައަކަށެވެ. ދާލު ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުގެ ފަރާތުން، ކޯޓު އަމުރަކުން އެދިފައިވަނީ، އެ މުދާތަކުގެ ތަޞައްރުފު ހުއްޓުވުމަށް ވަކިކޮށް ގެންދިއުމަށް ސަރުކާރު (ދިވެހި ފުލުހުންގެ ޚިދުމަތް) އާއި މިނިސްޓްރީ އޮފް އެޑިއުކޭޝަނުގެ މަނާކޮށް އަމުރުކޮށްދިނުމަށެވެ.

40. "މުދަލުގެ ތަޞައްރުފުވެރިޔާ ހުއްދަދޭ ފަރާތް" އަދި، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ބާބު ވަނަ ބާބުގައި ވަގުތީ ފަރުވާއާއި ދައުލަތުގެ އަމުރު ބަންދުކުރާ ބާބުގެ ދަށުން، އެ ޤާނޫނުގެ 242 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ ވަގުތީ އަމުރުގެ ބާވަތުގައި ކޯޓުން ނެރުއްވޭ އަމުރުގެ ބާވަތްތަކުގެ (6) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުގައި ބަންދުކުރެވިދާނެ ބާވަތުގެ އަމުރެކެވެ.

---

[12] ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2259-CVC-2023 ޤަޟިއްޔާ (މި މައްސަލަ 04 ޑިސެމްބަރު 2023 ގައި ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވެއެވެ. އަދި އެނިންމުމަށް ދާލު ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުން ހައި ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމުން، ހައި ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2024/HC-A/39 ޤަޟިއްޔާއިން އެ މައްސަލަ ހައިކޯޓުގައި ބަލަމުންދާކަމަށްވެއެވެ.

41. އެހެންކަމުން، ނެކްސްބިޖް ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކުރާ، އަމުރަށް އެދުނު ފަރާތަށް ޤާނޫނީ ގޮތުން ހިމާޔަތް ލިބެންޖެހޭ ދަސްތޫރީ ޙައްޤެއް ނުވަތަ ޤާނޫނީ މަޞްލަޙަތު އޮތުމާއި، އަމުރު ނެރުމަކާ ނުލައި އަސްލު ދަސްތޫރީ ތަދުވާ ލަސްވެގެން ހިނގައްޖެނަމަ، ކުރިމަތިވެދާނެ ނުރައްކަލެއް އޮތުމާއި އަދި އަމުރަށް އެދޭ ފަރާތަކީ އެފަދަ އަމުރަކަށް އެދުމުގެ "ސިފަތު" ނުވަތަ ބައިވެރިއްޔާ ގޮތުން ލިބިފައިވާ ފަރާތެއްކަމުގައި، ބެލުމުގައި ކޯޓަށް އެފަދަ އަމުރެއް ނެރުމުގެ ހަމައެއް އޮތްކަމަށް ނުފެނެއެވެ.

42. ވީމާ، ނެކްސްބިޖް ޤަޟިއްޔާގައި ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމާ ގުޅޭގޮތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ޝަރުޠުތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B14/CN/2023/01 "ކޯޓުން އަމުރާއިމެދު ނިންމިގޮތް" އެކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ، ޝަރުޢީ ގާނޫނީ އުޞޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ބެލޭތީ ހަމައެއް އޮތްކަމަށް ނުފެނެއެވެ.

43. އިސްތިއުނާފީ 2 (ދޭއް) ވަނަ ނުކުތާގައި މާލެ ހައި ޝަރީޢަތުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާފަދައިން، ނެކްސްބިޖް ޤަޟިއްޔާގައި ވަގުތީ އަމުރު ނެރުމާ ގުޅޭގޮތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ އުޞޫލުތައް މި މައްސަލައަށް ތަޠްބީޤު ކުރެވުނުކަމަށް ބެލިދާނެނަމަވެސް، ތަޠްބީޤުކުރުމުގައި މައްސަލައިގެ ވާޤިޢާތަކާއި، އަމުރަށް އެދޭ ފޯމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރެވިފައިވާ ނުކުތާތަކުން، އެކަމުގައިވާ material facts އޮޅުވާލައިގެން ކަމަށެވެ.

44. ނެކްސްބިޖް ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުޞޫލުތައް މި މައްސަލައަށް ތަޠްބީޤުކުރުމުގައި މައްސަލައިގެ ވާޤިޢާތަށް އޮޅުވާލައިވާކަމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދެކޭ ސަބަބަކީ، އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ ނިންމުން ދަށު ކޯޓުން ނިންމި އިރު، ސިވިލް ކޯޓުން އޭގެ ކުރިން ނިންމާފައިވާ އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1097/Cv-C/2021 ޤަޟިއްޔާއާއި ބަރާބަރު، އަމުރާ ދޭ ދަސްތޫރީ ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ހިމާޔަތް ލިބެންޖެހޭ ދަސްތޫރީ ޙައްޤެއް ނުވަތަ ޤާނޫނީ މަޞްލަޙަތު އިބްތިދާއީ ފޯމުގައި ބޮޑު ގޮތްތަކުގައި ފާއިތުވެފައިވާ ދުވަސް، މައްސަލައިގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ދުވަހު ދޫކޮށް، އެ

ސަބަބުގެ މައްސަލަ އުފައްދާފައިވާ އިސްތިޢުނާފީ ބަރުޖެއްކަން، މި ނުކުތާގައި އިސްތިޢުނާފުކުރާ މާލް ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުގެ ފަރާތުން ދެއްކި ވާހަކަ ބަލާފައި ނުވާކަން އެނގެއެވެ.

45. އިސްތިޢުނާފު ކުރެވިފައިވާ ނިންމުމުގައި، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1097/Cv-C/2021 ދަޢުވާއަށް ބަލާލާފައިވާ ސަބަބަކީ، އެ ދަޢުވާއާއިރު މާލް ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑާއި މިނިސްޓްރީ އޮފް އެޑިޔުކޭޝަން (ވަޒާރާތް) އާއި ދެމެދު، މާލް އިންޓަރނޭޝަނަލް ސްކޫލް ކުއްލިޔާ ދިނުމާ ގުޅޭގޮތުން ވުޒާރާއާ އެއްބަސްވުން، އެޑިޔުކޭޝަން މިނިސްޓްރީ އިން ބާތިލުކުރުމާ ގުޅިގެން، އުފެދުނު ހުއްޖަތުގެ މައްސަލަ ބިނާވާ ދަޢުވާއެއްކަމާއި، އެ ދަޢުވާގައި، އެޑިޔުކޭޝަން މިނިސްޓްރީއާއި ގުޅިގެން ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައި 15,012,500/-ރ. (ފަނަރަ މިލިއަން ބާރަހާސް ފަސްސަތޭކަ ރުފިޔާ) މާލް ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑަށް ދެއްކުމަށް ދަޢުވާގެ މައްސަލަ އަންގާފައިވާއިރު، އެ މައްސަލައިން ނަގައިދީފައިވާ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ތަރުތީބުގައި، މާލް ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުގެ ފަރާތުން ހިންގަމުން ގެންދިޔަ މަދްރަސާ ކޮލިޖުގެ ވިޔަފާރި ކުރިއަށް ގެންދިޔުމަށް ކުއްޔަށް ހިފުން ގެއްލުން ހިނގި ކަމަށާއި އެ މަސައްކަތް ބާރުވެރި އާމްދަނީ ހުރިހާ ހަރަދުވެސް އާދޭ ތަރުތީބުގައި ހިމެނިފައިވާކަން އެ ދަޢުވާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ރިޕޯޓުން އެނގެއެވެ.

46. މި ނުކުތާގައި އިސްތިޢުނާފުވާ ޢަރުޟާ ދަޢުވާގެ ފަރާތްތަކުންވެސް ފާހަގަކުރި ކަމަށް، މާލް ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑާއި މިނިސްޓްރީ އޮފް އެޑިޔުކޭޝަން (ވަޒާރާތް) އާއި ދެމެދު، މާލް އިންޓަރނޭޝަނަލް ސްކޫލް ކުއްލިޔާ ދިނުމާ ގުޅޭގޮތުން ވުޒާރާއާ އެއްބަސްވުން، އެޑިޔުކޭޝަން މިނިސްޓްރީ އިން ބާތިލުކުރުމާ ގުޅިގެން، އުފެދުނު ހުއްޖަތުގެ މަސައްކަތް އެބައި ޖިނާ ދަޢުވާތަކަށް އިސްތިޢުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައި، އޮތް ފިޔަވަޅުން ބައެއް މައްސަލަތަކެއް ނިމި ވަރަށް ބައެއް މައްސަލަތަކެއް ނިމިގެންދާ ޝަރުޢީ މަރުޙަލާގައި ކުރިއަށް ދެއެވެ.

47. އެހެންކަމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1097/Cv-C/2021 ދަޢުވާއާއި ބަލާފައި، އަމުރާ ގުޅޭ މައްސަލާ ދަޢުވާގައި އިސްތިޢުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ހިމާޔަތް ލިބެންޖެހޭ މައްސަލާ ބައްޓަން ނުވަތަ ފާންނު މަރުހަލާއް ޢަމަލުގެ އިޖުރާއާތު ފާހަގަ ކުރެވޭ ޤަބޫލުކުރަން ލުއި، މައްސަލާ ދަޢުވާގައި ޢަމަލް

ކަނޑައެޅިގެން ކަމަށް ދަށު ކޯޓުން ނިންމި ނިންމުމަކީ، މި މައްސަލައިގެ ވާޤިޢާތައް އޮޅުވާލައިގެން ނިންމި ނިންމުމެއް ކަމަށް ބެލެވޭނެ ހަމައެއް ނެތެވެ.

މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 265 ވަނަ މާއްދާ ހިލާފު ނިންމުމެއް ކަމަށް ބުނާ ބުނުން:

48. އިސްތިއުނާފު 3 (ތިނެއް) ވަނަ ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދެކެވަޑައިގަތީ، އަމުރާ ގުޅޭ ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމި ނިންމުމުގައި، އަމުރަށް އެދުނު ފޯމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތް ކުރިގޮތް އެނގެން ނެތްކަމަށާއި، މިއީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 265 ވަނަ މާއްދާ ހިލާފުވުންކަމަށާއި އަދި މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި އެއްވެސް ހުއްޖަތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިވާ ގޮތެއް އެނގޭކަން ނެތްކަމަށެވެ.

49. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 265 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ. ”ދަޢުވާއެއްގައި، އެއް ކަމަކަށްވުރެ ގިނަ ކަންކަން ހިމެނޭނަމަ، މައްސަލައިގެ ޙުކުމް ކުރުމުގައި، އެއިން ކޮންމެ ކަމަކަށް ގޮތެއް ކަނޑައަޅާފައި އޮންނަންވާނެއެވެ. އަދި، އެއިން ކޮންމެ ނިންމުމަކަށް ފަސޭހަވާނޭ ވާސިލުވި ސަބަބު ބަޔާންކޮށްފައި އޮންނަންވާނެއެވެ. އަދި އެއްވެސް ދަޢުވާއެއްގައި، އެއް ކަމަކަށްވުރެ ގިނަ ކަންކަން ހިމެނޭ ދަޢުވާއެއްގައި، އެ ދަޢުވާއެއްގެ އެންމެ ނުކުތާ އަކަން ބަޔާންކޮށް ކޯޓުން ނިންމުމެއް ނިންމައިދެންނުވާނެއެވެ.“ މިފަދައިންނެވެ.

50. އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު މާއްދާއާ ހަވާލާދީ އިސްތިއުނާފު 3 (ތިނެއް) ވަނަ ނުކުތާގެ ތަފްޞީލުގައި މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން، ދަށު ކޯޓުން އަމުރާގުޅޭ ގޮތް ނިންމިއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދަށު ކޯޓުގައި ވަކާލާތުކުރައްވާ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 230 ވަނަ މާއްދާގައި ބާސްނުކުރާ ޖުރިސްޕްރޫޑެންސް މައްސަލަ ހުއްޖަތުވާކަން ގެނައުމާއި، ޕްރޮޕްރައިޓަރީ އެސްޓޮޕަލް (Proprietary Estoppel) ގެ ދަށުން ވަކާލާތުކުރައްވާ ކަންކަމާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 20 ވަނަ މާއްދާއާއި 43 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ވަކާލާތުކުރައްވާ ކަންކަމާއި އަދި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 144 ވަނަ މާއްދާ ގުޅިގެން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާގެ މައްޗަށް ދަށު ކޯޓުން ގޮތް ނިންމާފައި ނުވާކަމަށެވެ.

އެހެންކަމުން، ދަށު ކޯޓުގެ ނިންމުމަކީ، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 265 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފު ނިންމުމެއް ކަމަށެވެ.

51. މި އިސްތިއުނާފުގައި ބަހުސްކުރަން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމަތީގައި އޮތް މައްސަލައަކީ، މައުޟޫޢީ ޤަޟިއްޔާއެއްގައި އެ މައްސަލައިގެ މައުޟޫގެ މައްޗަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއް ނޫނެވެ. ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމަތީގައި އޮތީ، މައުޟޫޢީ ޤަޟިއްޔާއެއްގެ ތެރެއިން [illegible] އެދުން އަމުރަކާ ގުޅިގެން ދަށު ކޯޓުން ނިންމުމެކެވެ.

52. އެގޮތުން، އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B14/CN/2023/01 "ކޯޓު އަމުރާއިމެދު ނިންމިގޮތް" އަށް ބަލާއިރު، މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން [illegible] އެދުން އަމުރު [illegible] [illegible] [illegible] ކަނޑައަޅައި ނިންމުމުގައި، ޝަރީޢަތުން އެނިންމުމަށް ވާޞިލުވި ސަބަބުތައް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

53. އެގޮތުން، [illegible] [illegible] ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، އެ އުސޫލުތަކަށް މި މައްސަލައަށް ތަޠްބީޤުކުރަން މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން [illegible] އެދުން އަމުރު [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުން ކަނޑައަޅާފައިވަނީ، ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައިގެ މައްޗަށާއި އަދި އަމުރަށް އެދި ހުށަހަޅާ ސަބަބުތަކުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކޮށްގެން ކަން އެ ނިންމުމަށް ބަލާލުމުން އެނގެއެވެ.

54. މި ނިންމުމުގެ (ފަންސާސް) ވަނަ ނުކުތާގައި ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަމަކީ، އިސްތިއުނާފުކުރާ މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން އަމުރަކަށް އެދި ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ފޯމުގައި އަމުރަކަށް އެދި ސަބަބުގެ ގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ސަބަބުތަކެވެ. އެއީ، އެ ފޯމުގެ 3·1 އިން ފެށިގެން 3·6 އާ ހަމައަށް ފާހަގަކޮށްފައިވާ [illegible] ބަޔާންކުރާ ކަންކަމެވެ.

55. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން މި ނުކުތާގައި ފާހަގަކުރާ ސަބަބުތަކަކީ، އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ މިވާ އަމުރުގެ މައުޟޫޢީ މައްސަލައިގައި ވެސް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] ފާހަގަކުރާ ގޮތުން ބަޔާންކުރާ ސަބަބުތަކުގެ ތެރޭގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަމެވެ. މައުޟޫޢީ މައްސަލައިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަބަބުތަކުގެ މައްޗަށް ގޮތް ކަނޑައަޅާ ފާހަގަކުރަމުން، އެ މައްސަލައާ ގުޅިގެން

ނެރެދިނުމަށް އެދިފައިވާ އަމުރެއްގެ ތެރެއިން ނިންމާ ނިންމުމެއްގައި، ބަހުސްކޮށް ނިންމުންތަކެއް ނިންމޭނެ ކަމަށް ނުދެކެމެވެ.

މައްސަލަ ނިންމަން ފެންނަގޮތް:

56. ބަޔާންކޮށްދިޔަ ސަބަބުތަކާއި އެފަދައިން ހުކުމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B14/CN/2023/01 "ކޯޓު އަމުރާއިމެދު ނިންމިގޮތް" އަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި މައްސަލަ ނިންމަން ފެނެއެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒުގެ ރައުޔު:

57. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:2259-CVC-2023 ޤަޟިއްޔާ އިން އިސްތިއުނާފު ކުރެވިގެން މިބަޔާ ވަގުތީ އަމުރަކީ، ސިވިލް ކޯޓުގެ މިދަންނަވި ޤަޟިއްޔާގެ މައުޟޫޢާއި ގުޅުވައި ނެރެދިނުމަށް އެދި ހުށަހެޅި ކޯޓު އަމުރެކެވެ.

58. ސިވިލް ކޯޓުގެ މިދަންނަވި ޤަޟިއްޔާއާއި ގުޅިގެން، ދަޢުވާ ރައްދުވި ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ދަޢުވާގެ ދިފާޢު އެދިފާޢު ހުށަހަޅަންޖެހޭ މުއްދަތުގައި ހުށަހަޅާފައި ނެތްކަމަށް ބުނެ، އެދަޢުވާ ނިންމާފައިވަނީ "ފައިލު ޙާޟިރުގައި ކުރާ ޙުކުމް" އެއްގެ ދަށުންނެވެ. ނަމަވެސް އެޙުކުމް ކޮށްފައި އޮތީ، ދަށު ކޯޓުގައި ދަޢުވާ އުފުލި މާލެ ހައި ޕްރޮޕަޓީޒް ލިމިޓެޑް އާ ދެކޮޅަށެވެ.

59. އެހެންވެ، ސިވިލް ކޯޓުން އެނިންމި ނިންމުން ރަނގަޅު ނޫންކަމަށް ބުނެ، މާލެ ހައި ޕްރޮޕަޓީޒް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:2259-CVC-2023 ދަޢުވާގައި "ފައިލު ޙާޟިރުގައި ކުރާ ޙުކުމް" ކޮށްފައިވަނީ މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނާއި ޚިލާފަށް ކަމަށް ބުނެ މިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރައްވައެވެ. އެއިސްތިއުނާފު މިކޯޓުން ބަލަނީ މިކޯޓުގެ ނަންބަރު:2024/HC-A/39 އިސްތިއުނާފުގައެވެ.

60. މިދަންނަވި، ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު:2024/HC-A/39 އިސްތިއުނާފުގައި ހުށަހަޅުއްވި ބަޔާނުގައި، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:2259-CVC-2023 ދަޢުވާގައި، އެދަޢުވާ ރައްދުވި ފަރާތުން މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ

ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ މުއްދަތުތެރޭގައި ދަޢުވާގެ ދިފާޢު ހުށަހަޅާފައި އޮތްކަމަށެވެ. އަދި ބަރުހާނުގެ ބޭނުމަށް މުއްދަތުތެރޭގައި ދިފާޢު ހުށަހެޅުމުގައި ނެތްކަމަށް ބެލިނަމަވެސް، "ޤަރާރު ބާޠިލުކުރުމުގައި ކުރާ ބިރުދާރު" ސިވިލް ކޯޓުން ކަނޑައަޅައިފިނަމަވެސް "ދަޢުވާގެ ދިފާޢު" ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ކަމަށްވާތީ، މިމަސްއަލައިގައި ޝަރީޢަތް ކުރަންޖެހޭ ކަމަށެވެ. އޭގެ ތަފްސީލުތައް މިދަންނަވާ ކުރިކޮޅުގެ ފަސްދާއިރާގައި އަހުރުން ބަޔާން ކުރެވިފައެވެ.

ކޯޓު އަމުރާއި ގުޅޭ:

61. މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ "އެކާވީސް ވަނަ ބާބު" އަކީ ކޯޓު އަމުރެއް ހޯދައިގެން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ކުރުމަށްޓަކައި ފަނޑިޔާރަކު ކިބައިން ހޯދަންޖެހޭ ހުއްދައެއް ނުވަތަ ފަނޑިޔާރަކު ކުރަންޖެހޭ އަމުރެއް ހޯދުމަށްޓަކައި ކޯޓަށް ހުށަހަޅަންޖެހޭ ގޮތާއި ކޯޓާއި މިންގަނޑުވެސް އެފަދަ ހުށަހެޅުމެއް ހުށަހެޅުމުން، އަމަލު ކުރަންޖެހޭ އާންމު އުސޫލުތަކެއް ބަޔާންކޮށް ދީފައެވެ. އެކަން އެބާބުން ސާފުވެއެވެ.

62. މިގޮތުން ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ދަޢުވާއާއި ގުޅިގެން، ދަޢުވާގެ މައުޟޫޢު (subject matter) ރައްކާތެރިކޮށް ދިނުމަށް އެދޭ ޙާލަތްތަކުގައިވެސް ހުށަހަޅަންޖެހޭނީ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ "އެކާވީސް ވަނަ ބާބު" ގެ ދަށުން "ކޯޓު އަމުރު" އަކަށް އެދި ހުށަހަޅާ ފޯމުތަކެވެ. އެއީ ސިވިލް ކޯޓުގައި ނަމަ، އެކޯޓުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤަވާއިދުގައި ބަޔާންކުރާ ފޯމު 31 އެވެ.

63. ސިވިލް ކޯޓުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤަވާއިދުގެ 31 ވަނަ ފޯމު އިން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު ބަޔާން ކުރާ ފަނޑިޔާރުންގެ ހުއްދައެއް ނުވަތަ ފަނޑިޔާރަކު ކުރާ އަމުރެއް ހޯދައިގެން ކުރަންޖެހޭ ކަމެއް ކުރުމަށްއެދި ހުށަހެޅޭނެއެވެ. "ކޯޓު އަމުރު"ގެ ބާވަތްތަކުގައި އެ އެދޭ ކޮންބާވަތެއްގެ އަމުރެއްކަން ބަޔާން ކުރުމާއިއެކު އެބާވަތްތަކުގެ އަމުރުތަކާއި ގުޅިގެން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ނުވަތަ ޤަވާއިދުގައި ބަޔާންކުރާ އެހެނިހެން މަޢުލޫމާތު ފުރިހަމަކޮށް ހުށަހެޅުމުން ކޯޓު އަމުރަކަށް އެދި ހުށަހެޅުނީ ކަމުގައި ބެލެވެއެވެ. މިގޮތުން "ވަގުތީ ފަރުވާ" (interim remedies) ތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ވަގުތީ އަމުރު (temporary injunction) ފަދަ އަމުރުތަކަށްވެސް އެދި ހުށަހަޅައި ކުރިއަށްގެންނާނީ "އެކާވީސް ވަނަ ބާބު" ގައި ބަޔާންކުރާ އާންމު އިޖުރާއަތުގެ ފޯމުއިން، ވަގުތީ އަމުރާއި ގުޅޭ ގޮތުން "ބާވީސް ވަނަ ބާބު"

ގައި އެފަދަ ވަގުތީ އަމުރެއް ނެރެދިނުމަށް އެދި ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމެއްގައި ފުރިހަމަވާންޖެހޭ ކަމަށް ބަޔާންކުރާ ޚާއްޞަ ޝަރުޠުތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށެވެ. މިސާލަކަށް؛ "މުދަލުން ތަޞައްރަފު ކުރުން ހުއްޓުވުމުގެ އަމުރެއް" ނެރެދިނުމަށް އެދި "ކޯޓު އަމުރު"އަކަށް އެދި ހުށަހަޅާ ފޯމު 31 އިން ހުށަހަޅުމުން، އެފަދަ އަމުރަކަށް އެދޭއިރު، ބާރުދޭ ހެކީގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅަންޖެހޭ އެފިޑެވިޓް ހުށަހަޅާފައި ވާންޖެހޭނެއެވެ.[13]

.64 މިއުސޫލުން ބަލާއިރު، ސިވިލް ކޯޓުގެ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤަވާޢިދުގައި "ވަގުތީ އަމުރަށް އެދޭ ފޯމު" (ފޯމު 32) އޮންނަންޖެހޭ ކަމަށް ބުރައެއް ނުވެއެވެ. ފޯމު 31 އާއި ފޯމު 32 ތަޢާރުފުކޮށްފައި އޮތުމުން، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޖަދުވަލުގެ "އެކާވީސްވަނަ ބާބު" (ކޯޓު އަމުރު) އާއި "ބާވީސްވަނަ ބާބު" ގައި ބަޔާންކުރާ "ވަގުތީ ފުރުވާއި ރައްކާތެރިކަމުގެ އަމުރު" އަދި ކޮބައިކަން އޮޅި ވާހަކަ ދެކެވިފައި މުޅިން ތަފާތު މައުޟޫޢެއްގެ މައްސަލަ ކަމަށް ހިތާ ގޮތް ވެއެވެ.

.65 ނަމަވެސް، ބަލާއިރު، "އެކާވީސްވަނަ ބާބު" ގައި ބަޔާން ކުރަނީ "ބާވީސް ވަނަ ބާބު" ގައި ބަޔާން ކުރާ "ވަގުތީ ފުރުޞަތު" ތަކާ ތަފާތު "ރައްކާތެރިކަމުގެ ކަޑަ އަމުރު"ގެ ގޮތުގައި ކޯޓު އަމުރު ހޯދުމަށް ހުށަހަޅާނެ ގޮތެވެ. އަދި އެންމެފަހުން ދޭނެ ކަނޑައަޅާ ކޯޓު އަމުރު ބޭނުންކުރެވޭ ގޮތަކަށް، މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޖަދުވަލުގައި ބާބެއް ނުހިމެނެއެވެ. މިސާލަކަށް ފަރާތުގެ ދުވަސް ދިނުމުގެ ފުރުޞަތު ދޭނެގޮތް ނުހިމެނޭ ގޮތަށް މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤަވާޢިދުގައި ހިމެނިފައިވާ ފޯމުތަކުން "ވަގުތީ އަމުރު"އަށް ބުނެފައި އެވެ.

.66 މީގެ، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:2259-CVC-2023 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ހިންގަންޖެހޭ ކަމަށް އަރުވަނީ ބުނެފައިވާ، މި ދަޢުވާ އުފައްދާ ބިނާކުރާ މައުޟޫޢު (subject matter) ރައްކާތެރިކަމުގައި ބެލެވޭތީ ކަމަށް އަރުވަނީ ބުނެފައެވެ.

---

[13] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ މާއްދާ 244(ނ) އާއި މާއްދާ 337(ހ)(2).

67. މިމައްސަލައިގެ ތެރެއިން، ދާލަހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހެޅީ "ކޯޓު އަމުރު"އަށް އެދޭ މާޗް 31 ގެދުވެރިކޮށެވެ. ނަމަވެސް އެޕީލަށް ބަލާއިރު، ހުށަހެޅުމުގައި އެދިފައިވާ އަމުރުގެ ބާވަތް ކަމަށް ބަޔާން ކޮށްފައިވީ "މުދަލުން ތަޞައްރުފު ކުރުން ހުއްޓުވުމު"ގެ އަމުރެކެވެ. އެއީ މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ ބާވީސް ވަނަ ބާބުގެ ދަށުން ބަޔާންކުރާ "ރައްކާތެރިކުރުމުގެ އަމުރު" (interim preservation of relevant property/subject matter) ގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭނެ ކަމެވެ.

68. މުދަލުން ތަޞައްރުފު ކުރުން ހުއްޓުވުމުގެ އަމުރަކަށް އެދޭނަމަ، މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު ބަޔާން ކުރާގޮތުން، ބާރުދޭ ހިސާބު ގޮތުގައި ހުށަހަޅައިގެން އެދިގެން ދޫކުރެވޭނެއެވެ.[14] އެދޭވިޔަސް ތަންފީޒުކުރެވޭނީ ގޮތުގައި އެދޭވިޔަސް ކޮބައިކަން މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާން ކުރާގޮތެވެ.[15]

69. މިމައްސަލައިގައި، ކޯޓުއަމުރަކަށް އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާއިއެކު ވަގުތީ ފަރާތުގެ ތެރެއިން ނަގާފައިވާ އަމުރަކަށް އެދި ހުށަހަޅައި ބަޔާން ކޮށްފައިވާ ހުރިހާ ކަންކަމަކީ ފަރާތާއި ކޯޓުން ދިފާން ނިސްބަތަކަށްވެސް، ކުރިން ބަޔާން ކުރިހެން، ދަޢުވާގެ މައުޟޫޢު މިދިޔައީ ފައިސާވާތީން ނިސްބަތުން ރައްކާތެރި ކުރެވޭނެކަމެވެ. ހުށަހަޅާފައި، އަ މައުޟޫޢު ރައްކާތެރިކުރުމުގެ ގޮތުން، ދުވަސް ސަލާމަތް ކުރުމަށް ކުރިމަތިލާފައިވާ އެޕްލިކޭޝަނަށް ބަލާއިރު، އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން މައުޟޫޢު ހަވާލުކުރުމަށް ދެއްކުމަށް ބަލާއިރު، ސަލާމަތްކުރުމާއި ދަޢުވާގެ މައުޟޫޢު ރައްކާތެރި ކުރެވެންޖެހޭކަމަށް ދެނެވެ. ހުށަހަޅާފައި ވާރު ކަމަ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ފާހަގަ ކުރާނީ، ދަޢުވާގެ މައުޟޫޢު ރައްކާތެރި ނުކުރެވިއްޖެނަމަ، ބިންވަން ފަރާތްތަކުގެ ހައްޤުތަކަށް މިމައުޟޫޢުގެ ތެރެއިން އުފެދޭ އިތުރު މިމައްސަލަ އާއިބޫލަންޓާމާރުކަކެވެ. ވީމާ، ދަޢުވާގެ އެމައްސަލަ ބިނާވާ ސިފަ ދަޢުވާގެ (the very subject matter of the dispute) އާމުދު އިތުރު ތަޞައްރުފު ތަކެތި ނުކުރެވޭނެހެން އަދި ކޯޓުން ހުކުމް ރައްކާތެރިކޮށް (preserve) ދެމެހެއްޓޭނެކަމަށް ދެކެމެވެ.

---

[14] މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ މާއްދާ 244(ނ) އަދި މާއްދާ 337(ހ)(2).

[15] މަދަނީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ މާއްދާ 338 އަދި 429(ށ).

70. ވީމާ، މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ތެރެއިން މިމައްސަލާގެ ޙަމަ ސާބިތު އުމަރުކަރަން ބިނާވާ އަސާސްތަކުގައިވާ އެމް.ޑީ.އެސް ހިންގި އިމާރާތް މިހާރު ހުރި ހާލަތުގައި ބެހެއްޓުމަށާއި ތިންވަނަ ފަރާތަކާއެކު އެއްވެސް މުޢާމަލާތެއް ނުކުރުމަށް ކޯޓުން އަމުރެއް ނެރެދިނުމަށް، ޤާނޫނުގައި ބަޔާން ކުރާ ޝަރުޠު ފުރިހަމަވާގޮތަށް އެދުން ހުށަހަޅައިދިނަމަ، އެފަދަ އަމުރެއް ނެރެދެވޭނެ ކަމަށް ބެލެވޭތީ، އެގޮތަށް އަންގައި މިމައްސަލަ ދަށު ކޯޓަށް ތަޙުޤީޤު ކުރަންޖެހޭކަމަށް އަހަރެން ދެކެމެވެ.

ފަނޑިޔާރު ޙަސަން ޝަފީޤުގެ ރައުޔު:

71. މި މައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމްގެ ރައުޔަށް އަޅުގަނޑު ތާއީދު ކުރަމެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތު ބަޔާންކޮށްދިނުން:

72. މި ޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ޙުކުމްކުރުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި މި ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ޙައްޤު މައްސަލައިގެ ޚަސްމުންނަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އާންމު އުސޫލެއްގެ ގޮތުން[16] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓަށް މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހެޅޭނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމުން ނިންމާތާ 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައެވެ.[17] މި މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ޝަރީޢަތް ނިންމުމުގެ ރިޕޯޓް ލިބިފައިނުވާނަމަ، އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތު ގުނަން ފެށޭނީ ޝަރީޢަތް ނިންމުމުގެ ރިޕޯޓް ހަވާލުކުރާ ތާރީޚުން ފެށިގެންނެވެ.[18] އެހެނަސް، ޝަރީޢަތް ނިންމުމުގެ ރިޕޯޓުގެ ޚުލާޞާއަށް ބިނާކޮށް އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.[19]

---

[16] މިކަމުގައި ދެވޭ އިސްތިސްނާ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައެވެ.

[17] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)

[18] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)

[19] މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 32/2021)ގެ 284 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ)

ޙުކުމް

ދެންފަހެ، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގައި ބަޔާންކުރެވުނު ސަބަބުތައް އެފަދައިން ހުރުމުން، ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 144-B14/CN/2023/01 "ކޯޓު އަމުރާއިމެދު ނިންމިގޮތް" އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި، މާލެ ހައި ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، އެނިންމުމަށް ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި މިޤަޟިއްޔާ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އަޣްލަބިއްޔަތުން ޙުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މިޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު ޙަސަން ޝަފީޤު